

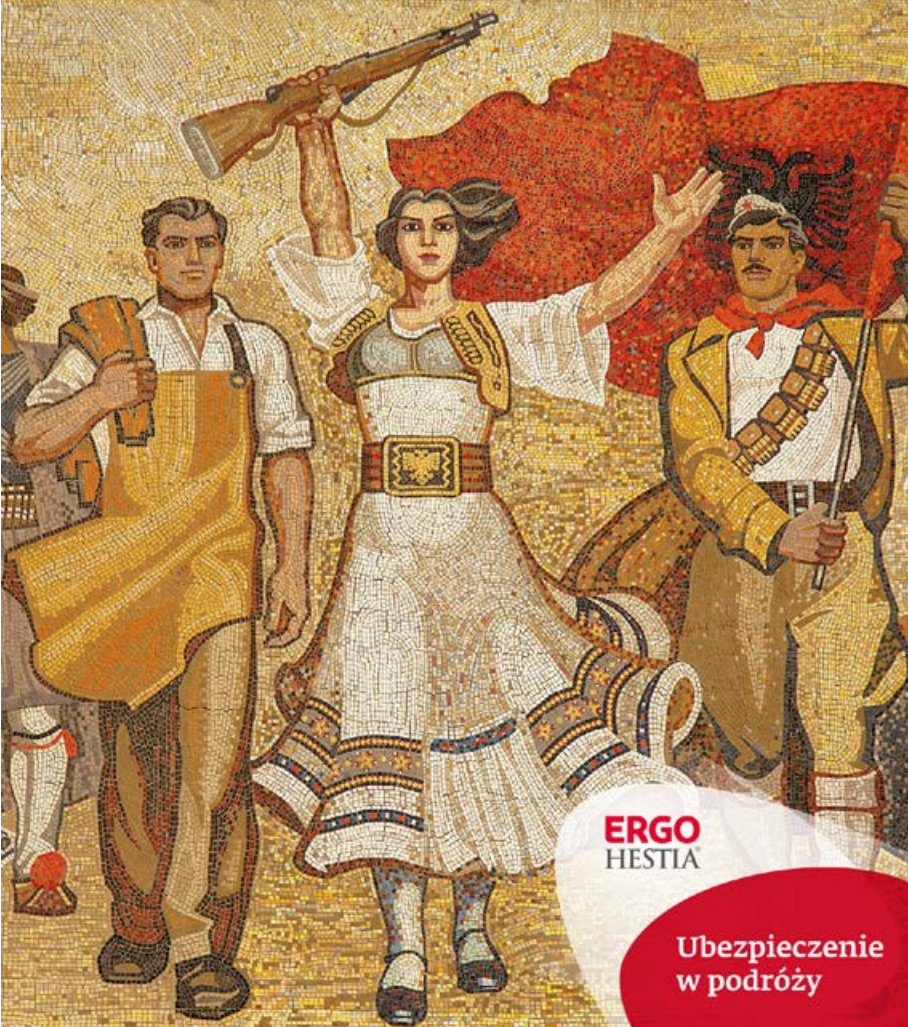
seria
BEZDROŻA
CLASSIC

Bezdroża

Albania

Bałkański „Dziki Zachód”

ERGO
HESTIA

Ubezpieczenie
w podróży

Autor przewodnika: Mateusz Otręba

Współpraca: Maciej Żemojtel – uzupełnienia rozdziałów wstępnych oraz opisów miejscowości i innych atrakcji turystycznych, m.in. wstępu do opisów regionów, ramki *Jeśli interesują Cię... i A jeśli nie chcesz się rozczarować...*, *Kanun – albańskie prawo zwyczajowe*, opis wsi Voskopojë, obszerne uzupełnienia w podrozdziale *Góry Północnoalbańskie* (rozbudowa opisów wsi Theth i Valbona wraz z okolicami, ramki *Wycieczka na Maja e Jezercës, Çerem i nie tylko*, uzupełnienia paragrafu *Szczyty Bałkanów*), uzupełnienia opisów okolic Berat (Kanyon Pirogosh, *Masyw Tomorr* i in.), notka o górach Nemerçkë i in.

W przewodniku wykorzystano także teksty Macieja Kani, Marty Kołczyńskiej (ramka *Wycieczki do Kosowa*), Grzegorza Petryszaka i Doroty Grzegorek.

Redaktor prowadzący: Maciej Żemojtel

Aktualizacja: Dorota Grzegorek

Redakcja: Agnieszka Borowiecka

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Zdjęcie na okładce: © jackmalipan | Depositphotos.com

Projekt okładki: hotmedia Jan Paluch

Skład: Jan Szczurek

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli. Autorzy oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bealt2>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie II

ISBN: 978-83-283-2127-4

Copyright © Helion, 2016

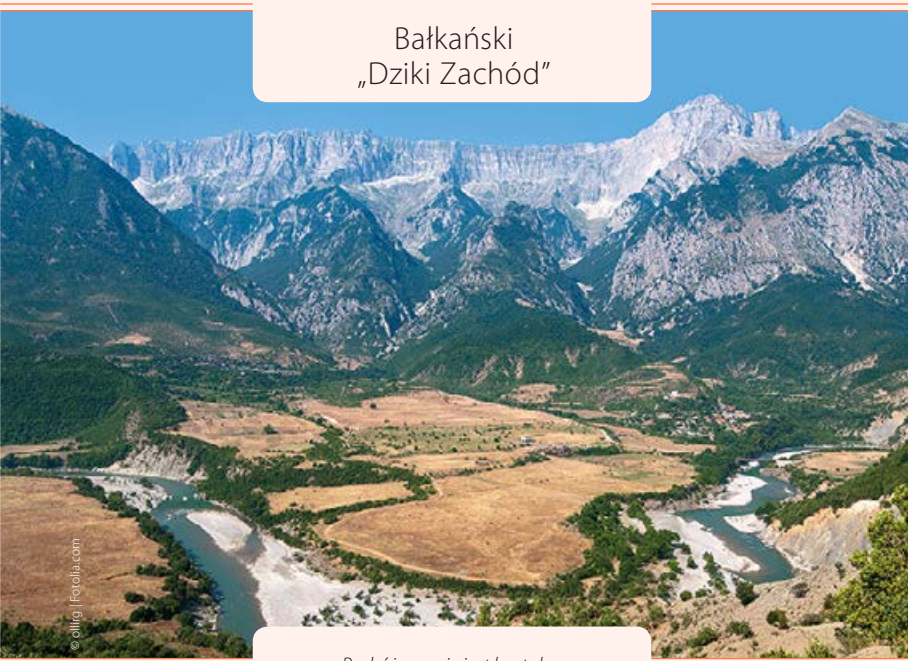
- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**

- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- Nasza społeczność**

Mateusz Otręba

Albania

Bałkański
„Dziki Zachód”

*Podróżowanie jest brutalne.
Zmusza cię do ufania obcym i porzucenia
wszystkiego, co znane i komfortowe. Jesteś
cały czas wybity z równowagi. Nic nie
należy do ciebie poza najważniejszym –
powietrzem, snem, marzeniami, morzem
i niebem*

Cesare Pavese

Kup książkę

Poleć książkę

Niezbędnik turysty

zawsze pod ręką

Polskie placówki dyplomatyczne

Ambasada RP w Tiranie, Rr. e Durrësit 123;

pn.–pt. 8.15–16.15, Wydział Konsularny:

wt., czw. 10.00–12.00; ☎ +355 44510020, tel.

dyżurny po godzinach pracy w nagłych
przypadkach ☎ +355 694022011;

🌐 www.tirana.msz.gov.pl

Elektryczność

Napięcie prądu w gniazdkach wynosi
220 V/50 Hz (bardzo podobnie jak w Polsce),
a ponieważ są one takie jak w Polsce
(typ C i F), nie są potrzebne przejściówki.

Wiele źródeł informuje o przerwach
w dostawach prądu trwających po kilka,
a nawet kilkanaście godzin, w rzeczywistości
jednak obecnie zdarzają się one rzadko.

Oznaczenia toalet

Obowiązują standardowe
oznaczenia.

Ważne telefony

Policja

z sieci kom. AMC: **129**

z sieci kom. Vodafone: **112**

z sieci stacjonarnej: **19**

Pogotowie

z sieci kom. AMC: **127**

z sieci kom. Vodafone: **112**

z sieci stacjonarnej: **17**

Straż pożarna: 18

Uniwersalny numer alarmowy 112, pod
który można dzwonić we wszystkich nagłych
wypadkach, jest obsługiwany jedynie przez
sieci komórkowe.

Numery kierunkowe

Do Polski: **+48**

Do Albanii: **+355**

Strefa czasowa

Albania leży w tej samej strefie czasowej co
Polska – obowiązuje czas letni: UTC+2 godz.
oraz czas zimowy: UTC+1 godz. **Wjeżdżając
na teren Albanii, nie musimy przestawiać
zegarków.**

Kup książkę

Poleć książkę

Zagrożenia

- W miejscach turystycznych, zwłaszcza w kurortach na wybrzeżu: drobne oszustwa, kradzieże smartfonów itp.
- Na drodze: kierowcy powinni zachować szczególną ostrożność ze względu na temperament albańskich kierowców (i częste łamanie przez nich przepisów drogowych), a także fatalny stan wielu dróg, zwłaszcza lokalnych i górskich; należy też uważać na nieoświetlone pojazdy i wałęsające się po jezdni zwierzęta.
- Na plaży: przegrzanie, odwodnienie; do morza najlepiej wchodzić w butach plażowych – w wielu miejscach przy brzegu żyją jeżowce – nadeptnięcie na nie kończy się bolesną i trudno gojącą się raną.
- W górach: zaleca się zachowanie szczególnej ostrożności w północno-wschodniej części kraju, przy granicy z Kosowem, gdzie w latach 90. zdarzały się napady na cudzoziemców; należy też uważać na agresywne psy pasterskie, węże i skorpiony.

Przelicznik walut*

Obowiązującą walutą w Albanii jest lek (ALL)
uzupełnij aktualny kurs

100 ALL = 3,07 PLN = _____ PLN

100 ALL = 0,72 EUR = _____ EUR

100 ALL = 0,81 USD = _____ USD

1 PLN = 32,5 ALL = _____ ALL

1 EUR = 139 ALL = _____ ALL

1 USD = 123 ALL = _____ ALL

* wg danych CoinMill.com z dnia 30 marca 2016 r.

Przepisy drogowe

- Polskie prawo jazdy jest honorowane. Obowiązuje Zielona Karta (dodatkowe ubezpieczenie komunikacyjne OC nie jest wymagane).
- W samochodzie musimy mieć apteczkę, trójkąt bezpieczeństwa, kamizelkę odblaskową i komplet zapasowych żarówek. Kierowca nie może rozmawiać przez telefon komórkowy. Przez całą dobę należy mieć włączone światła mijania. Pasy muszą być zapięte.
- Drogi w Albanii są bezpłatne (brak winiet).
- Na drogach należy uważać na kierowców wyprzedzających „na trzeciego”, w nocy zaś na samochody jadące bez świateł. Trasy poza miastami nie są oświetlone, dlatego należy zachować na nich szczególną ostrożność.
- Dozwolone prędkości dla samochodu osobowego: 40 km/godz. na obszarze zabudowanym, 80 km/godz. poza obszarem zabudowanym, 90 km/godz. na drogach ekspresowych oraz 110 km/godz. na autostradach.
- Wiele kierowców może zaskoczyć jakość dróg, zwłaszcza podrzędnych, zdarza się bowiem, że na niektórych odcinkach brakuje utwardzonej nawierzchni. Osoby nieposiadające samochodu z napędem na cztery koła nie powinny wybierać się w góry w północno-wschodniej Albanii oraz do mniejszych miejscowości na prowincji.

Przydatne języki

albański, serbski (przy granicy z Czarnogórą i Kosowem), macedoński (przy granicy z Macedonią), włoski, grecki (na południu)
angielski (wśród młodych ludzi)

© oling | Fotolia.com

Plaża w Himarë

6 Riwiera Albańska

Mianem Riwieri Albańskiej określa się wybrzeże Morza Jońskiego, ciągnące się od okolic przełęczy Llogara do granicy greckiej. Nie należy jej mylić z pozostałą, mniej atrakcyjną częścią wybrzeża położoną nad Adriatykiem. Riwiera Albańska charakteryzuje się krystalicznie czystym morzem oraz szerokimi piaszczystymi plażami ulokowanymi w urokliwych zatoczkach. Pod względem walorów przyrodniczych śmiało może rywalizować z Riwierą Francuską. W regionie coraz prężniej rozwija się przemysł turystyczny, a istniejące już kurorty nabierają coraz bardziej nowoczesnego i europejskiego wyglądu. Najpopularniejszymi miejscowościami Riwieri Albańskiej są Dhermi, Himarë oraz Saranda. Więcej zob. s. 230.

Saranda – najpopularniejszy kurort wybrzeża Morza Jońskiego

© Aleksandar Todrovic | Shutterstock.com

Kup książkę

Poleć książkę

Butrint, pozostałości amfiteatru

7 Butrint i Apollonia

Butrint to niewielka osada i stanowisko archeologiczne w południowej Albanii, przy granicy z Grecją. Od 1992 r. miejsce znajduje się na liście UNESCO. W 1997 r. obiekt został uznany za zagrożony w związku ze splądrowaniem miejscowego muzeum w trakcie niepokojów społecznych w kraju. W 2002 r. na terenie wokół wykopalisk ustanowiono Park Narodowy Butrint. Poza średniowiecznymi murami dawnej osady zachowały się tu liczne zabytki rzymskie (m.in. wille i świątynie), weneckie oraz tureckie. Więcej zob. s. 238.

Apollonia natomiast to starożytna grecka osada założona przez kolonistów z Koryntu w VI w. p.n.e. Apollonia była bogatym miastem portowym, aż do III w., gdy została odcięta od morza (w wyniku trzęsienia ziemi) i zaczęła się wyludniać. Dzisiejszy Park Archeologiczny Apollonia należy do najsłynniejszych tego rodzaju obiektów w kraju. Więcej zob. s. 206.

Apollonia

© mloosk50 | Fotolia.com

Berat, dzielnica Mangalem

Kruja, widok na wzgórze zamkowe i ulica bazarowa

© Crea82 | Shutterstock.com

Kup książkę

Poleć książkę

11 Zabytkowa starówka w Beracie

Berat to prawdziwe miasto-muzeum. Usytuowane jest w środkowej Albanii, u stóp łańcucha górskiego **Tomorr**. Jego niezwykła wartość historyczna, kulturowa oraz architektoniczna spowodowała, że w 2008 r. został wpisany na listę UNESCO. Wraz z Gjirokastrą przykuł uwagę świata świetnie zachowaną architekturą okresu osmańskiego. W obu miastach można poznać sposób i warunki życia oraz tradycję islamu w tamtych czasach. Ponadto Berat to wybitny przykład różnorodności społeczeństwa zamieszkującego tę część Półwyspu Bałkańskiego. Ze względu na charakterystyczną architekturę nazywany jest „miastem tysiąca okien”. Więcej zob. s. 196.

12 Brukowane uliczki Kruji

Kruja to jedna z najsłynniejszych miejscowości turystycznych w centralnej Albanii. Burzliwa historia oraz niezwykły urok miasta sprawiły, że jest ono czasem nazywane (raczej na wyrost) „albańskim Krakowem”. Największe atrakcje Kruji to (zrekonstruowany) średniowieczny zamek oraz wąskie, brukowane uliczki zabytkowej starówki. Po drodze do zamku warto zatrzymać się na tradycyjnym, utrzymanym w średniowiecznym stylu bazarze, gdzie mieszkańcy miasta handlują rękodziełem. Wysokie mury pobliskiej twierdzy nadają miejscu atmosfery, jaka panowała tu 500 lat temu. Więcej zob. s. 141.

Kup książkę

Poleć książkę

Albania środkowa

Albania środkowa to region mający wiele twarzy. Jego głównym ośrodkiem jest stolica kraju – Tirana. Przez jednych niedoceniana, dla niektórych wręcz odpychająca, przez innych uznawana za obowiązkowy punkt w podróży po Krajinie Orłów, z pewnością warta jest odwiedzenia – choćby po to, by móc wyrobić sobie o niej własne zdanie. Niedaleko od Tirany leży Kruja – dawna stolica Skanderbega, ze zrekonstruowanym zamkiem i wyczuwalnym „klimatem historii”, a także duże portowe miasto Durrës, słynące z największego na Bałkanach antycznego amfiteatru.

Zupełnie inny charakter posiada wschodnia część regionu. Wznoszą się tu wysokie (przewyższające 2000 m n.p.m.) i stosunkowo słabo zaludnione pasma górskie, a rozproszone u ich podnóży wioski kryją „zapomniane” zabytki (wiejskie cerkwie, stare domy i in.). Ta część kraju ma także swoje „morze” – znajdują się tu albańskie części jezior Ochrydzkiego i Prespańskiego.

✚ TIRANA:

- ✚ **Bazar miejski** (s. 109) – atrakcja nie dla każdego; powinni tu jednak zajrzeć wszyscy poszukujący autentycznej twarzy stolicy – nieco prząsnej, głośniejszej, chaotycznej i na wskroś bałkańskiej
- ✚ **Ex-Błoku** (s. 110) – dawna zamknięta dzielnica kacyków albańskiego reżimu

- ✚ **Narodowe Muzeum Historyczne** (s. 102) – muzeum prezentujące historię ziem albańskich od neolitu po współczesność
- ✚ **Parku i Madh** (s. 109) – rozległy teren zielony, kryjący duże jezioro i ogród botaniczny
- ✚ **Plac Skanderbega** (s. 102) – eklektyczne architektonicznie turystyczne serce Tirany

POZA STOLICĄ:

- ✚ **Durrës** (s. 118) – duży port morski słynący z największego zachowanego antycznego amfiteatru na Bałkanach
- ✚ **Jezioro Ochrydzkie** (s. 149) – najgłębsze na Bałkanach, najstarsze w Europie; obiekt z listy UNESCO
- ✚ **Kruja** (s. 141) – dawna stolica Albanii ze zrekonstruowanym zamkiem Skanderbega
- ✚ **Park Narodowy Shebenik-Jabllanicë** (s. 132) – górski obszar chroniony położony przy granicy z Macedonią; wysokie bezludne góry, bukowe lasy, rozległe połoniny, wysokogórskie jeziora...
- ✚ **Przylądek Rodon** (s. 128) – ciekawy krajobrazowo zakątek wybrzeża Adriatyckiego, oferujący „komplet” atrakcji: efektowne widoki, piaszczystą plażę, nadmorską twierdzę Skanderbega i średniowieczny kościół św. Antoniego
- ✚ **Voskopojë** (s. 139) – dziś prowincjonalna wieś, dawniej znane w całym imperium osmańskim miasto arumuńskie, o którego niegdyś randze świadczą zachowane do dzisiaj XVIII-wieczne bizantyjskie cerkwie

Kup książkę

Poleć książkę

Tirana

Tiranë; 📍 375 tys.

Stolica Albanii stanowi konglomerat różnych tradycji, kultur i religii (islam, prawosławie, katolicyzm). Panuje tu częściowo orientalny klimat, można odnaleźć przykłady architektury reprezentującej międzywojenny styl włoski, jednak największe piętno na wyglądzie stolicy odciśnęły lata komunizmu i typowej dla niego skłonności do wznoszenia monumentalnych i posępnych budowli. Znajdziemy tu także pamiątki z czasów osmańskich (choć miasto jako takie nie jest zbyt stare – jego dzieje sięgają początku XVII w.). Tirana to także ważny ośrodek kulturowy, przemysłowy i administracyjny. Swoje siedziby mają tutaj najważniejsze instytucje państwowe, szkoły wyższe, firmy i przedstawicielstwa dyplomatyczne z całego świata.

Turystycznym symbolem miasta jest plac Skanderbega, gdzie sąsiadują ze sobą m.in. stary meczet Ethem Beja, nowoczesna w formie katedra prawosławna, XIX-wieczna wieża zegarowa, socrealistyczny gmach Muzeum Historycznego, modernistyczna bryła Opery oraz klasycyzujące gmachy zamykające plac od południa. W centrum pięknie oświetlonego nocą placu stoi potężny pomnik Skanderbega, w tle zaś – za meczetem i wieżą zegarową – wznosi się nowoczesny wieżowiec Tóptani. Będąc w Tiranie, warto jednak odwiedzić także inne jej zakątki – często zaskakujące kontrastami, a czasem zadziwiające estetycznie (jak plac Matki Teresy lub kolorowe blokowiska). Warto też poszukać na własną rękę wspólnego pulsu miasta, po prostu spacerując po ulicach lub miejskim parku, wieczorem zaś zaglądając do pełnych młodych ludzi klubów.

Stolica kraju leży w centrum Albanii, 30 km na zachód od Durrës i 85 km na południe od Szkodry. Miasto jest położone w kotlinie u stóp góry Dajti (1613 m n.p.m.) na wysokości ok. 110 m n.p.m. Przez Tiranę przepływa rzeka o tej samej nazwie (Lumi i Tiranë) oraz potok Lanë, wraz z innymi ciekami regionu zasilające uchodzącą do Adriatyku rzekę Gjole. Obecnie trudno uwierzyć, że wody obu rzeczek były niegdyś przejrzyste i zdadne do picia. Na przedmieściach stolicy, w centrum rozległego parku (Parku i Madh), znajduje się sztuczne jezioro (Liqeni i Tiranë). Miasto zajmuje powierzchnię około 42 km². Według statystyk cały okręg Tirana zamieszkuje 40% ludności kraju. Duży obszar miasta oraz specyficzne położenie powodują, że właściwie nie występują tu wiatry. Latem w stolicy jest zawsze bardzo gorąco (temperatury przekraczają 40°C).

Historia

Miasto zostało założone w 1614 r. przez osmańskiego wodza Sulejmana Paszę Bargjinię, który na skrzyżowaniu dwóch ważnych szlaków handlowych wznosił meczet, łaźnię oraz kilka innych budynków użyteczności publicznej.

Miasto początkowo nosiło nazwy zaczerpnięte z języka greckiego: Teheranda oraz Tyros. Istnieje wiele teorii na temat pochodzenia nazwy stolicy, m.in. miałyby się ona wywodzić od słowa Teheran (Tehran) na cześć zwycięstwa Sulejmana Paszy nad wojskami perskimi; nazwa Teheran zaś – od stolicy Iranu lub od Tirkan – zamku znajdującego się niegdyś na górze Dajti. Według odnalezionych dokumentów weneckich nazwę Tirana zaczęto stosować dopiero w 1418 r.

Według znalezisk archeologicznych z okolic góry Dajti oraz z jaskini Pëllumbas

Kup książkę

Poleć książkę

(Shpella e Pëllumbasit; zob. s. 116) rejon ten był zamieszkały już w okresie paleolitu, ok. 20 tys. lat temu.

Samo miasto jednak aż do XVIII w. nie odgrywało większej roli. Według źródeł w 520 r. cesarz Justynian wznosił tam gród, później niemal w całości przebudowany. W XIV w. na górującym nad miastem masywie Dajti wzniesiono zamek. W 1780 r. w Tiranie powstała cerkiew św. Prokopa.

W wiekach XVIII–XIX usytuowane na szlakach handlowych miasto coraz bardziej się rozwijało. Świadczy o tym błyskawicznie rosnąca liczba ludności: w 1910 r. było tu zaledwie 12 tys. mieszkańców, a w 1930 r. już ok. 30 tys. W 1807 r. Tirana stała się centrum administracyjnym regionu obejmującego dzisiejszą stolicę oraz Kruję. Wtedy też powstał znajdujący się w centrum Tirany meczet Ethem Beja. Jego budowa rozpoczęła się w 1794 r. i trwała 27 lat, do 1821 r.

W kolejnych latach miasto nabierało coraz większego znaczenia. W 1822 r. wzniesiono tu wieżę zegarową, którą w 1928 r. kupił prywatny inwestor i podwyższył do wysokości 35 m. Podczas II wojny światowej wieża została uszkodzona, a następnie odrestaurowana w 1946 r.

W 1889 r. w lokalnej szkole rozpoczęto nauczanie języka albańskiego.

W dniu 8 lutego 1920 r. kongres w Lunshjë ogłosił Tiranę tymczasową stolicą kraju, ale dopiero 31 grudnia 1925 r. otrzymała ona ten status (rewolucja czerwcową). Na taką decyzję miało wpływ głównie centralne położenie miasta oraz jego niezależność terytorialna. Rewolucja czerwcową wybuchła 24 czerwca 1924 r. Głównym powodem powstania było zabójstwo patrioty i rewolucjonisty Avniego Rustemiego (22 IX 1895–22 IV 1924). Wbrew pozorom wydarzenia te nie dotyczyły wyłącznie stolicy, ale rozgrywały się właściwie na terenie całego kraju,

m.in. we Wlorze i w Szkodrze. Na czele rządu stanął Fan Stilian Noli – wybitny polityk oraz uczony. Jego władza nie trwała długo, ponieważ coraz większe poparcie Benita Mussoliniego dla Ahmeda Zogu doprowadziło do przejścia władzy przez tego ostatniego.

W 1927 r. w Tiranie podpisano pakt włosko-albański mający zagwarantować bezpieczeństwo kraju. Zamiast tego doprowadziło to do wielu kolejnych napięć na Półwyspie Bałkańskim. W 1928 r. Ahmed Zogu został królem, a w 1941 r. powstała Albańska Partia Komunistyczna. W 1944 r. doszło do bitwy, mającej wyzwolić miasto spod okupacji niemieckiej i włoskiej – w wyniku bombardowania zostało ono w znacznym stopniu zniszczone.

W kolejnych latach miastem rządziła władza komunistyczna. Oznaczało to duże zmiany – w mieście powstawały liczne budowle w charakterystycznym socjalistycznym stylu oraz fabryki, często kosztem innych, zabytkowych budynków. W ten sposób powstał m.in. plac Skanderbega w centrum miasta. W 1960 r. wzniesiono budynek Muzeum Historii Naturalnej. W latach 80. postawiono znaną w Tiranie Piramidę oraz Centrum Kongresowe. Obecnie chodzą pogłoski, że władze miasta rozważają usunięcie Piramidy.

W 1991 r. rozpoczął się strajk studentów Uniwersytetu Envera Hodży, którzy domagali się wprowadzenia reform. Protest zakończył się zniszczeniem pomnika władcy (na placu Skanderbega).

Ważną postacią dla kształtowania współczesnego wizerunku Tirany był Edi Rama (były burmistrz miasta, z wykształcenia malarz), który podjął radykalną walkę o upiększenie stolicy, czego efektem jest m.in. wyczyszczenie elewacji budynków publicznych w centrum, a także pomalowanie wielu starych budowli na pastelowe kolory.

Warto zobaczyć

Większość zabytków stolicy Albanii jest skupiona na niewielkiej przestrzeni i można je zobaczyć podczas krótkiego spaceru. Zwiedzanie ułatwiają znaki prowadzące do najciekawszych obiektów. Obecnie centrum miasta jest w przebudowie, co może stanowić niewielkie utrudnienie. Pewnym problemem dla turystów może być także brak toalet publicznych, łatwo jednak znajdziemy je w muzeach i restauracjach.

Centrum turystyczne stanowi **plac Skanderbega** (Sheshi Skënderbej), utworzony w czasach komunistycznych kosztem wyburzeń starej zabudowy. Początkowo stał tam złoty pomnik dyktatora Envera Hodży. Plac zajmuje powierzchnię 20 tys. m². Na jego środku znajduje się monumentalny **konny pomnik Skanderbega**, narodowego bohatera. Na jego postumencie widnieją portrety bohaterów walk o niepodległość kraju.

Narodowe Muzeum Historyczne

W północnej części placu stoi jeden z najwyższych budynków w mieście – hotel Tirana – oraz charakterystyczny budynek z olbrzymią mozaiką na fasadzie (zob. zdjęcie na okładce) – **Narodowe Muzeum Historyczne** (Muzeu Historik Kombëtar; ☉ wt.–nd. 9.00–14.00, 17.00–20.00, pn. zamkn.; 200 ALL). Przedstawia ona Albańczyków w tradycyjnych strojach, kroczących pod rozwianym sztandarem. Muzeum zostało otwarte 28 października 1981 r. i zajmuje powierzchnię 27 tys. m². Jest to największe muzeum w Albanii, a także jedno z najważniejszych dzieł architektonicznych w stolicy kraju. Powierzchnia wystawiennicza muzeum wynosi 18 tys. m². W muzeum można się zapoznać z szeroką gamą eksponatów dotyczących historii kraju od neolitu do współczesności.

Do najciekawszych miejsc w budynku należą m.in. dawny pawilon, działy średniowieczny i renesansowy, etnograficzny, ikonograficzny oraz komunistyczny. W dawnym pawilonie wystawiono 400 najstarszych eksponatów. Odnajdziemy tu obiekty datowane na okres od późnego paleolitu do czasów iliryskich. Zapoznamy się z prehistoryczną kulturą, epoką brązu i żelaza, początkami okresu iliryskiego aż po wczesne średniowiecze.

Pawilon średniowieczny zajmuje aż dwa pomieszczenia. Można tam zobaczyć eksponaty ukazujące rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy kraju. Zachowało się wiele dokumentów i zapisków z tego okresu, dotyczących m.in. czasów osmańskich. Jest też wystawa grafik i zdjęć związanych z różnymi ważnymi miejscami w Albanii.

Następnym ciekawym pomieszczeniem jest pawilon renesansowy, gdzie zgromadzono przedmioty oddające obraz gospodarki, polityki i kultury na ziemiach dzisiejszej Albanii od początków XIX w. do podpisania Deklaracji Niepodległości. W kilku miejscach wyświetlane są opisy wanych wydarzeń historycznych; jest też mapa dawnych szlaków handlowych na Bałkanach.

Kolejny dział muzeum to wystawa związana z odzyskaniem niepodległości (VI–IX 1920 r.). Zebrano tu sporo dokumentów, map i kilka zdjęć. Osoby zainteresowane tematyką niepodległościową powinny jednak odwiedzić przede wszystkim muzeum we Wlorze, poświęcone tylko temu zagadnieniu.

Dalszy spacer po muzeum doprowadzi nas do sali ikon. Zbiór obejmuje około kilkadziesiąt dzieł powstałych między XIV a XIX w., autorstwa największych mistrzów ikonografii w kraju.

W części etnograficznej można się zapoznać ze strojami oraz ludowymi tradycjami z różnych części kraju. Ciekawym miejscem

Kup książkę

Poleć książkę

jest też pawilon antyfaszystowski, obejmujący okres do przejęcia władzy przez Benita Mussoliniego. Jest też wiele eksponatów związanych z okupacją faszystowską, ruchem oporu oraz pamiątkami po męczennikach z tego okresu. Ósmy i ostatni dział muzeum został otwarty dopiero w 1996 r., a jego tematyka to ludobójstwo związane z wydarzeniami lat 1943–92.

Opisy eksponatów oraz filmiki są wyłącznie w języku albańskim, dlatego dobrze jest przyłączyć się do wycieczki z anglojęzycznym przewodnikiem. Indywidualne zwiedzanie muzeum trwa ok. 2 godz., i to szybkim tempem. Nie należy więc rozpoczynać wycieczki na godzinę przed zamknięciem muzeum. Przy wyjściu z budynku (na schodach) jest jeden z najlepiej zaopatrzonych sklepów z pamiątkami w całej Tiranie. Wśród upominków znajdziemy m.in. popielniczki z wtopionymi zdjęciami, stroje ludowe, przedmioty codziennego użytku, liczne publikacje, naczynia miedziane itd. Większość oferowanych przez sklep pamiątek można kupić wyłącznie tutaj.

Meczet Ethem Beja i wieża zegarowa

Zaraz obok znajduje się **meczet Ethem Beja** (Xhamia e Et'hem Beut). Jest to jeden z najciekawszych budynków w stolicy. Jego budowę rozpoczęto pod kierownictwem Molli Beja z Petreli w 1789 r., a ukończono 32 lata później, w 1821 r., gdy pracami kierował jego syn Hadži Ethem Bej. W czasach komunistycznych meczet został zamknięty. Ponownie otwarto go w 1991 r. Co ciekawe, w czasach Envera Hodży mogli go odwiedzać wyłącznie dyplomaci muzułmanie. Po upadku komunizmu meczet został ponownie otwarty. Przy wejściu do budynku widoczne są drewniane elementy oraz ciekawe zdobienia. Wewnątrz zastaniemy typowe wyposażenie meczetu i ogromny zielony dywan, ale nie ma tam żadnych

zdobień. Sala modlitewna przykryta jest charakterystyczną kopułą. Obok budynku jest mały minaret. Meczet jest udostępniony do zwiedzania. Czasami zwiedzających zaprasza się do minaretu, skąd z lotu ptaka można podziwiać plac Skanderbega (100–200 ALL). Wchodząc do meczetu, należy zdjąć buty. Zwiedzający powinni mieć zakryte kolana i ramiona. Przed budynkiem powstał mały bazar z pamiątkami związanymi z Tiraną.

Obok meczetu, nieco w głębi stoi widoczna z daleka 35-metrowa **wieża zegarowa** (Kulla e Sahatit; 📍 jak informacja turystyczna; wstęp wolny). Wzniesiono ją w 1822 r., w 1928 r. zaś wykupił ją prywatny inwestor i podwyższył do wysokości 35 m. Podczas II wojny światowej wieża została uszkodzona, a następnie odrestaurowana w 1946 r. Budynek udostępniono zwiedzającym w 1996 r., a w 2011 r. został wyremontowany. Za wieżą wmurowano tablicę upamiętniającą 1920 r. – ogłoszenie Tirany stolicą kraju.

Inne obiekty przy placu Skanderbega

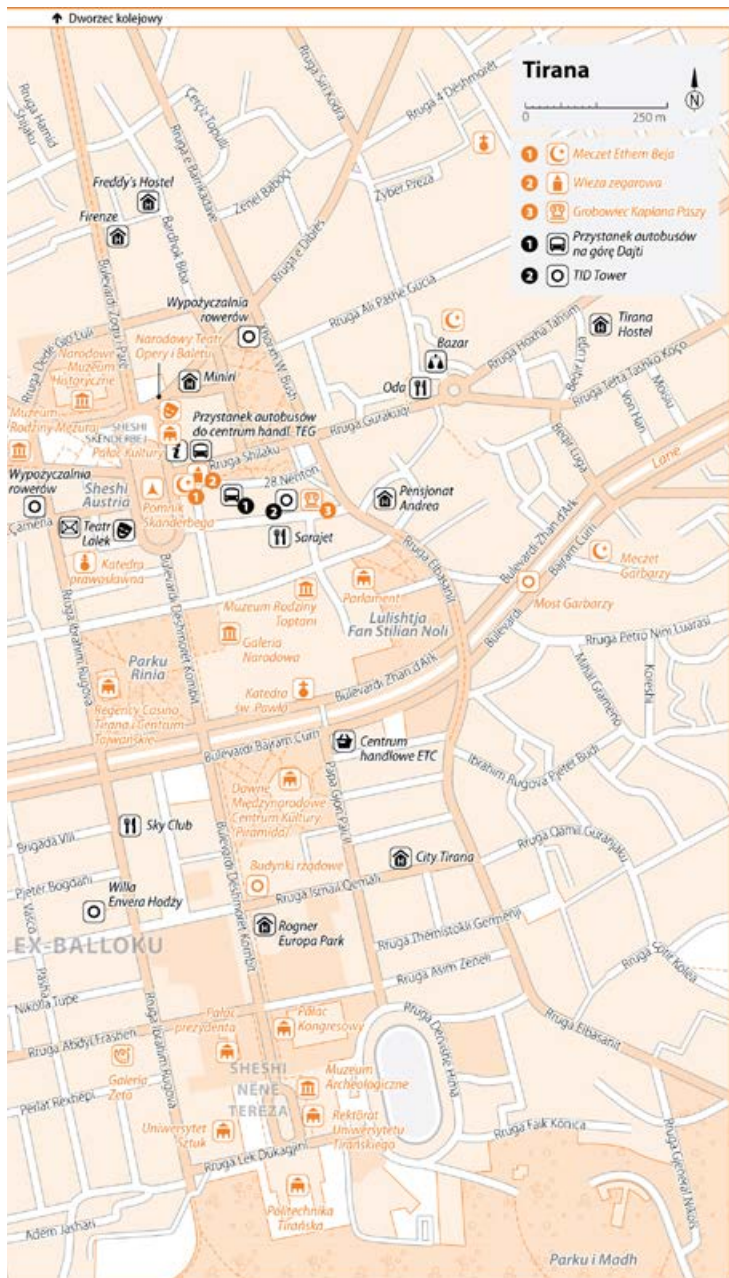
W północno-wschodnim narożniku placu, obok Biblioteki Narodowej, stoi wielki budynek z charakterystyczną kolumnadą (w jej cieniu kryje się kawiarnia) – **Narodowy Teatr Opery i Baletu** (Teatri Kombëtar i Operas dhe Baletit; 📍 <http://tkob.gov.al>), duma i jedno z najważniejszych miejsc kulturalnej rozrywki w stolicy. Wystawia się tam przedstawienia najwybitniejszych albańskich reżyserów. Na scenie występują zarówno soliści, jak i chóry, balet czy orkiestry. Sam teatr mieścił się niegdyś w wielu budynkach. Powstał 28 listopada 1953 r. – nosił wtedy nazwę Opery „Rusalka”. W budynku przy placu Skanderbega teatr funkcjonuje od 1966 r.

Południową część placu wyznaczają cztery charakterystyczne żółte budynki.

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Gmach stojący obok meczetu jest siedzibą magistratu, w pozostałych trzech mieszczą się ministerstwa. Za nimi (za zachodnią pierzeją) znajdują się dwa ciekawe obiekty. Pierwszy z nich to **Teatr Lalek** (Teatri i Kukullave), założony w 1950 r. i w niektórych sezonach wystawiający nawet 500 przedstawień. Cześć wykorzystywanych w nim (do dziś) lalek ma wartość zabytkową. Drugi obiekt to nowa prawosławna **katedra Zmartwychwstania Chrystusa** (Katedralja Orthodhokse „Ngjallja e Krishit”). Aby do niej dojść, należy skręcić z placu w ulicę Çamëria, a z niej w ulicę Ibrahima Rugovy. Kościół został zniszczony przez ateistyczny reżim w 1967 r. i odbudowany w pierwszej dekadzie XXI w. Budynek powstał na planie krzyża o długości i szerokości 46 m, jego centralną część tworzy obszerna nawa nakryta masywną kopułą. Obok cerkwi stoi charakterystyczna smukła dzwonnica z czterema zegarami, stylizowana na cztery stojące obok siebie, płonące świece. Naprzeciw katedry wznosi się wieżowiec Tirana Green Tower.

Cały plac Skanderbega jest ładnie oświetlony i największe wrażenie robi w nocy. Jest to jeden z wielu powodów, dla których warto zostać w Tiranie choćby na jedną noc.

Bulwar Męczenników Narodu

Warto spacerować się bulwarem Męczenników Narodu (Bulevardi Dëshmorët e Kombit), przy którym znajduje się kilka ważnych obiektów.

Wychodząc z placu Skanderbega na południe, mijamy budynki ministerialne i po chwili po lewej stronie odnajdujemy **Galerię Narodową** (Galeria Kombëtare e Arteve; 📍 www.galeriakombetare.gov.al; 🕒 śr.–nd. 10.00–18.00, pn.–wt. zamkn.; 200 ALL). Została ona otwarta 11 stycznia 1954 r., ale obecną jej siedzibę wybudowano dopiero w 1974 r. Galeria znajduje się pod opieką

Ministerstwa Turystyki, Kultury i Sportu w Tiranie. Prezentuje głównie dzieła malarzy współczesnych oraz działających w okresie albańskiego odrodzenia narodowego (XVIII–XIX/XX w.). Warto tu zajrzeć ze względu na dużą kolekcję prac powstałych w stylu socrealistycznym, który w Albanii prężnie się rozwijał i był szczególnie pielęgnowany. Znajdziemy tu również: popiersia byłych działaczy komunistycznych i pełne urzędowego optymizmu portrety Albańczyków (w tym samego Envera Hodży). W galerii odbywają się wystawy stałe oraz czasowe.

Po przeciwnej stronie alei rozciąga się **park Młodzieży** (Parku Rinia). Stoi w nim monument upamiętniający 100. rocznicę uzyskania niepodległości przez Albanię. Główną atrakcją jest jednak **Regency Casino Tirana** – futurystyczny budynek mieszczący poza kasynem... **Centrum Tajwańskie** z restauracją i kawiarnią. Obok znajduje się duża fontanna, będąca w letnie wieczory areną pokazów „światło i woda”.

Idąc dalej bulwarem Męczenników Narodu, minimy wieżowce Twin Towers oraz widoczny za nimi Sky Tower. Naprzeciwko nich usytuowana jest słynna **Piramida**, wybudowana pod koniec lat 80. Koszt jej budowy wyniósł kilkaset milionów dolarów. Początkowo mieściła ona muzeum Envera Hodży, jednak w 1991 r. zmieniono funkcje obiektu – urządzono w nim Międzynarodowe Centrum Kultury. Obecnie budynek stoi pusty i zaniedbany (jego część wykorzystuje jedna z albańskich stacji telewizyjnych). Obok piramidy można odszukać **dzwon pokoju** (Këmbana e Paqes). Według mieszkańców Tirany został on odlany z łusek naboju pochodzących z zamieszek w 1997 r. W pobliżu płynie rzeczka Lanë. Przechodząc przez nią, trudno uwierzyć, że niegdyś jej woda była krystalicznie czysta i zdatna do picia.

Kup książkę

Poleć książkę

Idąc dalej, minimy stojące naprzeciw siebie dawne gmachy rządowe – siedzibę Parlamentu (po prawej stronie) i budynek Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Albanii (za Piramidą). Obiekty te (a także kilka innych w okolicy) wzniesli Włosi, dlatego cały bulwar bywa nazywany ulicą Włoską. Nie należy fotografować obiektów rządowych strzeżonych przez żołnierzy.

Dochodząc do placu Matki Teresy (Sheshi Nënë Tereza), zobaczymy jeszcze **Pałac Kongresowy** (Pallati i Kongreseve), zaprojektowany przez jedyną córkę Envera Hodży, Pranverę Hodżę Kolaneci, oraz położoną naprzeciw rezydencję prezydenta. Sam plac, sprawiający wrażenie betonowego pustkowia, otaczają budynki uniwersyteckie – gmach główny **Politechniki Tirańskiej** (wybudowany w latach 30. i 40. XX w.), **Rektorat** z przyległym **Muzeum Archeologicznym** i siedziba **Uniwersytetu Sztuk**.

Uzbrojeni ochroniarze

Wielu turystów jest zaskoczonych widokiem ochroniarzy banku uzbrojonych w broń maszynową. Jest to widok dość częsty zarówno w Tiranie, jak i w całej Albanii. Może się zdarzyć, że nie zostaniemy wpuszczeni do banku z dużym plecakiem lub torbą podróżną. Ochroniarz zaoferuje pomoc w przypilnowaniu rzeczy, aby nie zginęły.

Między Pałacem Kongresowym i Rektoratem usytuowane jest **Muzeum Archeologiczne** (Muzeu Arkeologjik i Tiranës; ☎ pn.–pt. 10.30–14.30, sb.–nd. zamkn.; 300 ALL). Zostało ono otwarte w listopadzie 1948 r. – jako pierwsze po II wojnie światowej. Zbiory dotyczą badań archeologicznych prowadzonych w całej Albanii, a wystawione eksponaty obejmują okres od epoki kamienia łupanego do czasów osmańskich. Muzeum posiada ok. 17 tys.

fot. Mateusz Oręba

Piramida, czyli niedoszłe mauzoleum Envera Hodży

Kup książkę

Poleć książkę

Albania północna

Albania północna słynie przede wszystkim z Gór Północnoalbańskich, zwanych też Alpami Albańskimi lub Górami Przekłętymi (alb. Bjeshkët e Nemuna, srb. Prokletije), których część leży także na terytorium Czarnogóry i Kosowa. Stanowią one część łańcucha Gór Dynarskich i uchodzą za jedno z najbardziej dzikich i niedostępnych gór w Europie. Jeszcze w latach 90. było tu dość niebezpiecznie (zdarzały się napady na cudzoziemców), a i dziś jest to teren, wędrowki po którym można polecić jedynie doświadczonym i samodzielnym górolazom. Wspaniały górski region stanowi także pasmo Korab na granicy z Macedonią, w którym znajduje się najwyższy szczyt Albanii.

Kolejną atrakcję stanowi jezioro Koman, wypełniające dolinę o stromych zboczach, miejscami przybierającą charakter kanionu. W jego okolicy znajdują się izolowane ludzkie osady, do których można dotrzeć jedynie... promem; rejs nim to niemal obowiązkowy punkt programu dla każdego żądnego wrażeń turysty. Przedłużeniem zbiornika jest bardzo długie jezioro Fierzë, miejscami równie malownicze, jednak dosyć trudno dostępne.

Jedynym dużym miastem tej części kraju jest Szkodra, dawna siedziba osmańskiego sandzaku, wcześniej władana przez władców Zety, serbskiej Raszki i Republiki Weneckiej. Znajduje się tu kilka cennych zabytków, z zamkiem Rozafa i Ołowianym

✚ Góry Północnoalbańskie

(s. 176) – macecchnik przyrody i tradycyjnej kultury albańskiej, jedno z najbardziej dzikich gór w Europie, bardzo wymagające, obezwładniające krajobrazami i dziewiczą przyrodą

✚ Jezioro Koman (s. 180) –

niezwykły śródgórski „fiord”

✚ Korab (s. 164) – wyniosłe pasmo

górskie na granicy z Macedonią; wznosi się tu najwyższy szczyt kraju (Maja e Korabit, 2764 m n.p.m.)

✚ Pogranicze z Kosowem (s. 155) –

ciekawy kulturowo i urzekający krajobrazowo miniregion (okolice Kukës); kwintesencja albańskiej prowincji

✚ Szkodra (s. 165) – najważniejszy

ośrodek północnej części kraju, położony tuż obok pięknego Jeziora Szkoderskiego; będąc tu, warto odwiedzić położony na przedmieściach średniowieczny zamek Rozafa oraz pobliski Ołowiany Meczec

Meczetem na czele, a także dość ciekawe Muzeum Historyczne. W pobliżu rozciąga się Jezioro Szkoderskie; albańska część jego wybrzeża, choć malownicza, jest jednak słabo zagospodarowana i raczej nieciekawa (w porównaniu z czarnogóorską).

Inne atrakcje północnej Albanii są zdecydowanie mniej znane, warto jednak poszukać ich na własną rękę. W regionie znajduje się kilka nieco niższych, interesujących pasm górskich (jak Lurë oraz Dejë), piękne krajobrazowo i ciekawe kulturowo rejony (pogranicze z Kosowem), warte wizyty miasteczka (Lezha, Peshkopi) oraz plaże (w okolicy Shëngjin i Velipojë).

Kup książkę

Poleć książkę

Kukës

 18 tys.

Miejscowość położona w północno-wschodniej Albanii przy granicy z Republiką Kosowa, 30 km na zachód od Prizrenu (Kosowo) i blisko 100 km na wschód od stolicy Albanii. Kukës od wschodu ogranicza góra Gjallica (2487 m n.p.m.), a od zachodu jezioro Fierzë. Szczyt widoczny jest z każdego punktu w mieście i należy do Gór Dynarskich. Turystyka górską w Kukës właściwie nie istnieje. Okoliczni mieszkańcy organizują od czasu do czasu wyjścia na Gjallicę, jest to jednak trudna trasa i aby ją przebyć, trzeba mieć duże doświadczenie. Na pobliskim Koritniku do dziś znajdują się pola minowe z okresu ostatniej wojny na Bałkanach.

Miasto leży na wysokości 350 m n.p.m. Jest to największa miejscowość w tej części kraju. Kukës to jedyne miasto na świecie, które w uznaniu za zasługi było nominowane do Pokojowej Nagrody Nobla (1999). Podczas konfliktu w Kosowie dało ono schronienie prawie pięciuset tysiącom kosowskich uchodźców.

Pierwsze wzmianki o Kukës pochodzą z 1571 r. Była to mała wioska, licząca zaledwie kilkanaście domów. Mieszkańcy zajmowali się głównie rolnictwem i hodowlą. W marcu 1962 r. zapadła decyzja o zatopieniu miasta w związku z budową elektrowni

wodnej, a w lipcu tego samego roku rozpoczęto budowę „nowego” Kukës, które jest położone na półwyspie z trzech stron otoczonym sztucznym jeziorem Fierzë. Miasto z pozostałą częścią kraju łączą trzy mosty.

W centrum znajduje się **muzeum historyczne**, które obecnie jest zamknięte. W 2012 r. ruszyła budowa nowego, dwupiętrowego budynku dla tej placówki w północno-wschodniej części miasta, która z przerwami trwa do dziś. Ciekawym miejscem jest tradycyjny **bazar miejski**, na którym można kupić wiele interesujących rzeczy. Warto zobaczyć również zamknięty hotel utrzymany w stylu alpejskim, który był częścią nieudanego planu rozwinęcia przemysłu turystycznego w regionie.

Będąc w Kukës, warto udać się na spacer wokół odnogę jeziora Fierzë. Na wędrowkę można wybrać się indywidualnie lub w grupie zorganizowanej. Tego typu wycieczki organizuje m.in. hotel Gjallica.

Północ kraju jest znana z gościnności i wyśmienitej kuchni. Specjalnością regionu jest *sardan*, potrawa przypominająca gołąbki (mięso mielone z ryżem zawijane w liść kapusty).

Na południe od Kukës znajduje się **lotnisko**, wybudowane w 2002 r. przy wsparciu Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Może ono obsłużyć ok. 100 tys. pasażerów rocznie. Obecnie Kukës odgrywa głównie rolę miasta tranzytowego na trasie do Kosowa.

Okręg Kukës słynął niegdyś z hodowli owiec, a produkowane tu mięso i wełna były znane w całym kraju. Obecnie w mieście prężnie rozwija się przemysł spożywczy, głównie alkoholowy, oraz przemysł wydobywczy miedzi. W Kukës znajduje się również fabryka dywanów, które eksportowane są zagranicę. Miasto stanowi świetną bazę wypadową w pobliskie góry.

Nowe Kukës

Kukës to jedno z młodszych miast Albanii. W 1976 r. zmieniło swoje położenie ze względu na budowę elektrowni wodnej na jeziorze Fierzë. Pierwotne zabudowania załały wody jeziora Koman i znajdują się ok. 5 km od obecnej lokalizacji.

Kup książkę

Poleć książkę

Informacja turystyczna

Nowo otwarte biuro informacji turystycznej znajduje się przy ulicy Zogu i Pare przy placu Skanderbega (☎ 8.00–16.00). Biuro na chwilę obecną nie posiada jeszcze ani strony internetowej, ani numeru telefonu.

Dojazd

Busy z Tirany odjeżdżają z Rruga e Durrësit co 30 min (☎ 6.00–20.00; 1000 ALL [ok. 7 EUR]). Podróż trwa 3 godz.

Przy tej samej ulicy, naprzeciwko budynku Uniwersytetu UFO, mają przystanek autobusy. Także one kursują regularnie (☎ 7.00–16.00; 800 ALL [ok. 6 EUR]). Podróż trwa 3 godz. Autobusy odjeżdżają również z Lapra-ke (Rr. Lord Bajron) koło Szpitala Amerykańskiego. Aby dojechać samochodem z Tirany lub Szkodry do Kukës, należy początkowo kierować się drogą SH1 do Shënkoll. W pobliżu tego miasta należy skręcić na drogę SH30 oraz A1. Trasa A1 to bardzo dobra dwupasmowa droga, powstała zaledwie kilka lat temu.

Noclegi

Dział promocji turystyki miasta Kukës (☎ +355 691112222) udziela turystom pomocy w poszukiwaniu zakwaterowania i dokonywaniu rezerwacji.

➤ **Hotel America**, Rr. Zogu i Pare; ☎ +355 24 223278; www.baramerika.com; od 50 EUR.

➤ **Hotel Gjallica**, Rr. Dituria; ☎ +355 24 222527, 682023096; www.hotelgjallica.com; od 25 EUR.

Wyżywienie

➤ **Bar i restauracja America**, Rr. Zogu i Pare; posiłek: ok. 500 ALL. Specjalnością lokalu jest tradycyjna albańska potrawa *Tave Dheu*.

➤ **Restauracja Gjallica**, Rr. Dituria; posiłek: ok. 400 ALL. Restauracja oferuje duży wybór zup, owoce morza oraz dania kuchni albańskiej.

Okolice

PERBREG to miasto położone ok. 10 km na wschód od Kukës w kierunku granicy z Kosowem. W pobliżu znajdują się pozostałości starożytnej **iliryjskiej drogi** (Ilire ne fshatrat Perbreg), odnalezione podczas budowy autostrady do granicy państwa. Można tam dojechać drogą E851.

SHISHTAVEC to miejscowość usytuowana ok. 30 km na południowy wschód od Kukës. To także ciekawy mikroregion pogranicza albańsko-kosowskiego. Znajdziemy tu mile dla oka krajobrazy pełne rozrzuconych po górskich stokach (1200–1600 m n.p.m.) pastwisk i rozległych lasów liściastych, a także pomniki przyrody – jaskinie, wychodnie skalne i głazy. Jednym z nich jest **Poranny Kamień** (Guri i Mëngjezit), położony na wysokości ok. 1900 m n.p.m. Jego nazwa pochodzi od codziennych wschodów słońca widocznych (ze wsi) w tym miejscu. Kamień zajmuje 176 m², ma 25 m długości, 13 m szerokości i 11 m wysokości. Cieszysz się ogromnym zainteresowaniem zarówno turystów, jak i naukowców. Kolejną atrakcją jest **Orli Kamień** (Guri i Shqipë) koło wsi **BÖRJE**, na wysokości 1580 m n.p.m. Jest to pas skałek i odkrywek skalnych zbudowanych ze zlepieńców skalnych. Ma blisko 100 m długości.

Dojazd

Do Shishtavca najłatwiej dojechać **samochodem z napędem na cztery koła**. Najlepsza droga prowadzi

Rozkład jazdy z Kukës

Miasto docelowe	Czas przejazdu	Cena	Odjazd	Miejsce odjazdu
Tirana (bus)	2 godz.	600 ALL	6.00–14.00	centrum miasta
Tirana (autobus)	3 godz.	500 ALL	7.00, 9.00, 13.00/14.00	centrum miasta
Krumë	1,5 godz.	200 ALL	brak rozkładu	północna część miasta
Shishtavec	2 godz.	300 ALL	brak rozkładu	północna część miasta
Szkodra	3 godz.	500 ALL	7.00	☎ +355 695128917
Durrës	2,5 godz.	600 ALL	8.00	☎ +355 685446304

Lubisz podróżować samodzielnie? Chciałbyś poznać historię, kulturę i przyrodnicze atrakcje odwiedzanych krajów, regionów i miast?

Seria **Bezdroża Classic** powstała z myślą o Tobie! Ten przewodnik pomoże Ci zaplanować wyjazd, stanie się Twoim wiernym towarzyszem podróży i zapewni pasjonującą lekturę także po powrocie!

W przewodniku:

- niezbędne informacje praktyczne i krajoznawcze
- szczegółowe opisy regionów, miejscowości, zabytków i obiektów przyrodniczych
- kalendarium wydarzeń kulturalnych
- liczne ciekawostki
- przydatny słowniczek

zobacz koniecznie

niezbędnik turysty

przejrzysty układ

mapy
z oznaczeniem
atrakcji

polonika

22 mapy i plany

71 ramek z ciekawostkami

6 tras samochodowych

Nr katalogowy: 37632

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900

0 601 339900

🔗 <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
🔗 <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
🔗 <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-2127-4

9 788328 321274 >

Cena 39,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>